

בני אדם

אם כן

וספרתם לכם כג טו

כפי פשוטו - אמר המגיד רבי שלום שבדרון - התורה מצוה כאן על כל אחד ואחד מישראל לספור ספירת העומר.

אמנם - אמר המגיד - טמון כאן פשט עמוק יותר. יש אדם הסופר לעצמו: "בעוד ארבעים ותשעה יום אעמוד לדין לפני השופט והוא יחרון את גורלי לשבט או לחסד"... לעומתו יש אדם הסופר: "בעוד ארבעים ותשעה יום אזכה בפרס גדול!"

זה סופר וגם זה סופר - אמר רבי שלום - אלא שההבדל שבין השניים הוא כהבדל שבין יום ולילה! אם רק נביט בפניהם מיד נבחין בהבדל... גם כאן מצוה עלינו התורה "וספרתם לכם" תספרו ספירת העומר אלא שהספירה צריכה להיות בשמחה ובהשתוקקות, כאדם שמתעתד לקבל

לעצמו מתנה גדולה!

"וספרתם" - "לכם"!

"אמר אליהם בני אהרן ואמרת" וגו'. ובמדרש: "ר' תנחום ב"ר חנילאי פתח אמרות ד' אמרות טהורות, אמרות ד' אמרות טהורות אמרות בשר ודם אינן אמרות טהורות. בנוהג שבעולם מלך בשר ודם נכנס למדינה, אמר להם: למחר אני בונה לכם דימוסיות ומרחצאות, למחר אני מכניס לכם אמה של מים, ישן לו ולא עמד היכן הוא והיכן הן אמרותיו, אבל הקב"ה אינו כן אלא יר' אלקים אמת".

שלוש אמירות הן: אמירה שכוחה בעצמותה, אמירה שנתקיימה ואמירה שלא נתקיימה. אמרות ד', הן האמירות והן המעשים, כוון בעצמותן, האמירה עצמה היא הפועלת. "בדבר ד' שמים נעשו וברוח פיו כל-צבאם". "בעשרה מאמרות נברא העולם", "ויאמר אלקים יהי אור, יהי רקיע, ויהי ארץ, ויהי רקיע". ועל כך נאמר "כי לא מקשבותי מקשבותיכם". ממחשבתו ודיבורו של אדם לא נתהווה כלום, וממחשבתו ודיבורו של הקב"ה נבראו כל העולמות. אבל באמירה של בשר ודם, אם האמירה עצמה אינה פועלת, הרי על כל פנים האמירה יכולה להתגשם במעשה כשיקיים את אמירתו. אמירה שאינה מתקיימת היא הגרועה ביותר. והמדרש מלמדנו שאין החסרון באי-הקיום בלבד, אלא אף האמירה עצמה אינה טהורה. "היכן הוא והיכן אמירותיו?" לכאורה, הרי החסרון היה בהמעשה, אבל האמירה הרי היתה כהוגן. אלא שכל אמירה שאינה מתקיימת בפועל, אף האמירה אינה אמירה.

אבל יש מכל מקום אף באדם מעין אמירתו של הקב"ה, שהאמירה עצמה פועלת - האמירה של דברי תורה. עצם הלימוד פועלת קדושה ונותנת טהרה. "חיים הם למצאיהם", למוציאיהם בפה".¹⁰ וכח של אמירה זו ניתן בעיקר להכהנים. "כיי-שפתי כהן ישמרודעת ותורה בקשו מפיהו".¹¹ ולכן נאמרו לכהנים שתי אמירות: "אמר ואמרת". האמירה הפועלת בעצמותה - האמירה של "תורה בקשו מפיהו", וכן בנגעים

כשהכהן אומר טהור או טמא נקבע בכך בעצם הטהרה והטומאה - והאמירה שצריכים לקיים. ואמור ואמרה, להזדויר גדולים על הקטנים.¹² כי "אין העולם מתקיים אלא על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן".¹³

אמר: ליה לאו כסן (*תהה). תעם לר"י ה"אך החיה בנה של האלמנה כיון שכהן היה דכתיב (מלכים 6 י"ו) ויתמודד על הילד וגו' ויש לומר שיהיה בזכר לו שמיניו לכך היה מותר משום פיקוח נפש:

1 קול
2 עני
3 ח' ס'

2

ספירה
ולאוצרים

6

11

16

4

26

3 טו ס' ג' ה'

3 ק' י'

5

Handwritten note at the top right of the page.

היה נעשה גם כזה בלא ודאי ישראלים היטה כי זרפים הסמוכר
לנידון לשראל היטה... וחסוספות הידלו בפרק המקבל שהיה ברור
לו שיחייבו. לכך היה מותר יפני פיקוח נפש ע"כ וקשה היה לאין
סומכין על הנס. וכו' דאם ברור לו שיחייבו אם כך לא היה גם
פיקוח נפש ואם היה גם פיקוח נפש אם כן לא היה ברור אללו
שיחייבו עוד יש לפרש דלעולם לא נעמא אליהו והא דכתיב ויתמודד
על הילד לא על הילד ממש אלא ספור לו כמו ועליו מטה מנשם כדי
שחיהו תכלתו בכונה יתירה על הילד [כמו] ויעתר יחבק לה' לנכח
אשתו. וגם לה קשה דכתיב ויתמודד על הילד מה אורח להסמודד
פניו אל הילד ויכוין מחשבתו בחפלתו על הילד מה אורח להסמודד
שפירושו עם מדתו למדע הילד. וכו' דכתיב ויעלה אל העליים
וכתם עליה בית מקורה הוא והרי נעמא באוכל. והכי משמע
דכתיב וישכיבכו על מטתו ומסחמא המנס בעליים סיטה במקום
מקורה ולא חתה האיר. וכן עברי נעמא נמשא דפשטיס דקרא
משמע עבא בעלמו הענו. עוד יש לפרש דכוראת שעה היטה
כדי שיחקדש עם שמים על ידו כענין להקריב קדשים בחוך הסמוך
לזם המטטה שחקדש ה' על ידו והנא נמי איכא חילול ה' שכן
אמרם מה לי ולך איש האלהים כי באת אלי להזכיר את עווי
וללמית את בני ויאמרו העולם כי באת אלי ממש וע"י כך מת
בני ואין לך חילול ה' גדול מזה ולבסוף נחקדש ה' כי אמרם כי
איש אלהים אתה ודבר ה' בפיך אמת עוד יש לפרשו דמת מזה
שאין לו קוברים היה והטומאה דחיים היא אללו ולשני הפירושים
האלו הסמודד עליו ונגע בו ושניהם חדשתי אני ועל הראשון אני
סומך דכוראת שעה היטה. הנס ככתבי לך כל מה שיש אללו
בחירון קשיא זו ואחה חבתי אלפי דעם חכמי הסחרות לא קשיא
כלל כי האומר פנחס זה אליהו שורש נשמתו של פנחס וכשלאמרו
לו ולאו ככן הוא מר לא רשע לגלות הסוד :

שני אלפים רב שאלת ממני למד פנחס זה אליהו היאך נעמא
להחיות בן הרפית :
תשובה כמה דברים נאמרו בדבר זה אומרים שלא מת
ממש וכפי משמע מדכתיב עד שלא נותרה בו נשמה
וכן נראה ממה שפרנס יונתן בן שוואל לא יתבאם לה ולא ימות
ברם משמע שעדיין לא מת והכי משמע ימני בסוף נדה דליבטיא
לבו בן השומות מהו שיטמא ומדלא חיבטיא לכו בזן הרפית
דקדים משמע דס' דלא מת ואין דרך זה נכון כלל דכתיב להמית
את בני וכתיב ויאמר אליהו ראה חי בך והכי סול' ראי לא מת
בך וגם דברי המהרשם אינם מכריחים דהכי קאמר ולא ימות ברם ולא
ישאר ברם נות והא דלא חיבטיא לכו בזן הרפית דילמא בעל טבעיא
לא פסיקא ליה ונתברר בכמה מקומות בחלמוד ובמדרשות שאליו
היה את המחוס ונראיתו לרבינו בחיי שכתב דלרפית נכרית היטה
נצתי עבד'ם אינם מנומאין באוכל כר"ע ולפי זה הא דכתיב ויתמודד
עליו לא נגע בו אלא האסיל עליו לבד וכן אמר אליהו עלמו בדוכחא
אחריתי קברי מתים אינם מנומאין באוכל וכן פסק הרמב"ם ז"ל וגם
זה אינו נכון עברי ארז'ל שהיה יונה בן אחתי וכי יונה נביא ה' בן
נכרית היה וכו' שנתגייר היאך מייחס אותו אחר אביו וליכא לחימר
דאביו נמי נתגייר דהא בן אלמנה היה. וכו' איך אפשר שיחמודד
הנביא אל הנכרית. וכו' דכתיב מי ה' אלהיך אם יש לי משוג
ואכי הנכרית יודעת לישעט שבושה הוא. וכו' וכי בשביל עבד'ם

1.04 Vilna's Righteous Convert

Related by the Rav in his lecture on the Saturday night before the
recitation of the first Selihot, Boston, Mass., September 14, 1968.

I once heard the following story from my father. It was most prob-
ably a true story, since the stories that were transmitted in our
family from generation to generation are mostly true. They are not
like hasidic stories, where miracles happen. [Laughter.] These sto-
ries, which have been told and passed down from generation to
generation, are usually true. These stories do not deal with mira-
cles, but with natural phenomena. I do not know whether every-
body here knows or has heard of the famous ger zedek [righteous
convert] in Vilna. The ger zedek was a son of the famous Polish
Count Potocki [Pototzki]. His father was one of the leading aristo-
crats of Poland. Almost half of Lithuania belonged to Potocki, who
served in most ways as a feudal lord. He was basically a feuda
lord. As you know, feudalism prevailed in Poland until the end o
the eighteenth century. His son is known in Jewish history as Graf
or Count, Potocki. Somehow, he converted and became a Jew.
was at his grave in Vilna. Now they [the Communists] have
destroyed his grave.

Graf Potocki was sent to one of the famous universities in
Italy. It was customary for the Polish aristocracy to send their
children to Italy for advanced studies. Apparently, he became
acquainted with Jews there. We do not know exactly what hap-
pened; it is clear, however, that he abandoned Catholicism and
embraced Judaism, and became a pious Jew. Because conversio
to Judaism was prohibited in Italy, he went to Holland, which per-
mitted such changes of religion. Indeed, had he remained in Hol-
land he might have lived longer.

The Graf, it seems, became lonely and wanted to return to
Lithuania, and so he came to Vilna. However, he was afraid to
return in Vilna, where he might be recognized. In Poland at the
time [Lithuania was then part of Poland], conversion to Judaism

Handwritten note: "The Rav" Vol. 1

Handwritten number 2 in a circle.

small town called Ilya, near Vilna, where he studied. The local Jews discovered that this young man who sat in the bet medrash all day, studying and leading a saintly life, had not been born a Jew. He was a convert and a son of the famous aristocratic Potocki family.

6 I do know exactly what happened. It seems that once a boy was making noise and the Graf told the youngster to be quiet. The boy's father, a shoemaker, reprimanded the Graf: "You are not a Jew and yet you told my son to be quiet!" Finally, the father of the boy informed the police. That was all that was necessary. As a matter of fact, my uncle² told me that there was a certain family in Ilya which was called the family of the mosrim [informers]. Their ancestor informed the police about Graf Potocki.

pe (6)
11 They arrested him, and, of course, they offered him his life if he would renounce Judaism and return to Catholicism. He would then be restored to his former glory. The Graf resisted all pressure and insisted on remaining a Jew. In spite of his high birth, he was sentenced to death, and was executed on the second day of Shavuot [1749] in the Cathedral Square in front of the famous cathedral in Vilna. After his execution, his body was cremated. Jews disguised as Poles came and collected as much as they could of the ashes. They then buried the ashes.

16 This story is an historical fact. In addition, I heard the following additional detail from my father, who heard it from Reb Chaim, who had in turn heard it from Reb Yosef Baer, who had heard it related in the name of Reb Chaim Volozhiner, the student of the Vilna Gaon. The night before the execution, the Vilna Gaon visited with the ger zedek. The Graf began to cry. The Vilna Gaon asked him why he was crying. Was he afraid of death and torture? The ger zedek replied that he was only afraid of one thing—that he would be lonely in the world to come. Neither his father nor his family were Jews. As the only Jew in his family, he would be a stranger. Indeed, halakhically speaking, he would be completely fatherless, since "one who has become a proselyte is like a child newly born" [Yevamot 22a]. You know very well that the relationship between the father and the son is completely abandoned when one becomes a convert. Indeed, since the Graf was still single when he was executed, he would have no immediate family whatsoever.

28 31 The Vilna Gaon quoted the verse: "Thus saith the Lord, the King of Israel, and his redeemer the Lord of hosts: I am the first, and I am the last. And beside me there is no God" [Isaiah 44:6]. The Gaon then cited the Midrash that says: "I am the first because I do not have a father, I am the last because I do not have a brother. Beside me there is no God, because I do not have a son" [Shemot Rabbah 29:4]. The Gaon questioned the meaning of this Midrash. What does it mean that God says I have no father? If this text is correct, it is simply against Christianity. It stresses that God does not have a son.

48 57 The Gaon told the Graf that there was in fact a mistake in the text. The correct reading should be: "I am the first to the one who has no father, and I am the last to the one who has no son." I am a father to everyone who has no father, to everyone who is lonely. I am a son to everyone who dies childless. This is the promise of the Almighty. The ger zedek exclaimed to the Gaon, "You have comforted me!" Only then did the Gaon leave the prison.

(3) I always remind myself of this story when I recite this verse [Isaiah 44:6] in the Malkiyot kingship prayers on Rosh ha-Shanah

Handwritten notes in the top right corner, including the word "בני" and some illegible scribbles.

ביחיד בכדי לברוח מן המחלוקת בעונותינו הרבים. והיינו דאמר והזהיר קרא על חלול השם וקדוש השם גם יחד ואמר ונקדשתי בתוך בני ישראל אין קדושה פחות מעשרה ועל כן יחדיו יתלכדו ויתקבצו ישראל בבתי כנסיות, אך בתנאי שלא יתקוטטו ולא תחללו את שם קדשי המעורר על השלום כנ"ל.

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל. ואמרו חז"ל (ברכות כא, ב) יכול ביחיד תלמוד לומר בתוך בני ישראל. ועיין במגילה (כג, ב) שדרשו חז"ל מכאן אין דבר שבקדושה פחות מעשרה מגזירה שוה תוך תוך. נגנה צריד ביאור כי חלול השם הוא הדייטא התחתונה רגליה יורדות שאולה, וקדוש השם הוא המדרגה היותר גבוהה. ואיך מאנשים הצריכים עדיין זירוז שלא יחללו שם שמים, יבוקש מהם שיעמדו בפעם אחת על המעלה היותר עליונה שהוא קדוש השם. ועל דרך חמוסר אפשר לרמוז בזה, כי כבר אמרו חז"ל אמר הקב"ה שמי שנכתב בקדושה ימחה בשביל השלום, עיין שבת קטז וסוכה גג. ויש מזה ללמוד מוסר השכל להיות בורת מכל מחלוקת, ואדרבה להיות אוהב שלום ורודף שלום ועל כן כל מחלוקת קנאה ותחרות בישראל הוא חלול השם דייקא, כי הרי נתן הקב"ה למחות שמו הקדוש כביכול בשביל השלום ואיך לא נחשב זה בעינינו להיוסר על ידו; ובעונותינו הרבים השטן הזה מרקד דוקא בבתי כנסיות ובתי מדרשות במקום שישראל מתקבצין לקדוש השם כי אין קדושה פחות מעשרה, דייקא שם נמצא קטגוריא, באופן שבמקום קדוש השם נמצא ח"י חלול השם המורה על השלום, עד שכמעט האיש האוהב שלום תעלה על דעתו שטוב לו יותר לפרוש מן הצבור ולהתפלל

כל העובר מדעתו בלא אוטו על אחת מכל מצוות האמורות בתורה בשאט כנפש להכעיס הרי זה מחלל את השם. ולפיכך נאמר בשבועת שקד וחללת את שם אלהיך אני י"י. ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חלל את השם הפורש

מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם, לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד, אלא מפני הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו, הרי זה מקדש את השם: יא' ויש דברים אחרים שהם בכלל חילול השם. והוא שיעשה אדם גדול בתורה ומפרסם בחסידות דברים שהבריות מרגנות אחריו כשבילין, ואע"פ שאינם עבירות, הרי זה חלל את השם (ט"ו). כגון שלוקח ואינו נותן דמי הלקח לאלתר, והוא יש לו ונמצאו המוכרין תובעין והוא מקיפן. או שירבה בשחוק, או באכילה ושתייה אצל עמי הארץ וביניהן. או שאין דיבורו כנחת עם הבריות ואינו מקבילן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס. וכיוצא בדברים האלו. הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין: וכן אם דקדק החכם על עצמו והיה דיבורו כנחת עם הבריות ודעתו מעורבת עמהם ומקבילן בסבר פנים יפות. ונעלב מהן ואינו עולבן. מכבד מהן ואפילו למקבילין לו. ונושא ונותן כאמנתו. ולא ירבה באריחות עמי הארץ וישיתכן. ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין. ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין, והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם, עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבין אותו ומתאוין למעשיו, הרי זה קדש את השם. ועליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:

Handwritten notes in the middle right section, including a circled number 8 and some illegible text.

The Lord's appointed [holy days] that you shall designate as holy occasions... For six days, work may be performed. God Himself sanctified the Sabbath through having rested on the seventh day. For this reason, Kiddush on Friday night initiates with verses from Gen. 2 which affirm that God rested on the seventh day. Kiddush concludes with the blessing קדוש השבת, indicating that God Himself sanctified the Sabbath through His rest on that day. The seventh day maintains its own sanctity, independent of man's actions. In contrast, it is the Jewish people who sanctify the festivals through their establishment of each new month. For this reason, the blessing on Yom Tov is phrased קדוש ישראל והמנוחות, who sanctifies Israel and the festivals. God sanctified Israel, who in turn sanctifies the festivals. Since, however, it is God Himself who vested holiness into Shabbos, the blessing for Shabbos is phrased קדוש השבת without the intervening reference to Israel (see Pesachim 117b).

There is an anomalous passage in the Talmud Yerushalmi (Pesachim 10:2) which states that the concluding blessing of the Kiddush on Shabbos should in fact be phrased קדוש ישראל ויום השבת, who sanctified Israel and the Sabbath Day, suggesting that Israel indeed plays a role in the sanctification of Shabbos. The inclusion of Shabbos in these verses, among The Lord's appointed [holy days] that you shall designate, is consistent with the idea implied by the Yerushalmi, that Israel sanctifies both the Sabbath and festivals alike. After concluding with Shabbos, the passage then goes on to discuss the festivals. In the context of these verses, Shabbos, like the festivals (moadim), is clearly sanctified by man.

In light of the seemingly contradictory passages in Pesachim 117b and the Yerushalmi, we must conclude that with regard to the Sabbath, there is a dual sanctification. God and man sanctify Shabbos in partnership. This dual sanctification of the Shabbos clarifies the halachah of tosefes Shabbos, the mitzvah to start the Sabbath early and conclude it late. If there is no role for man in the sanctification of the day, there would be no ability for one to extend the Shabbos.

When we make Kiddush on Shabbos we sanctify the day as a mo'ed. Kiddush infuses the day with an element of holiness that is missing until these words are recited, even after Shabbos itself begins. (Shiurim Lezecher Abba Mori, Vol. 2, pp. 138-151; Divrei Harav, p. 193)

This rationale explains the insistence of the Shulchan Aruch that one should make Kiddush immediately upon returning from shul on Friday night (Orach Chaim 271:1). According to the Shulchan Aruch, man is not permitted to delay imparting the added holiness to Shabbos through recitation of the Kiddush. (Hararei Kedem, Vol. 2, pp. 137-138)

Handwritten circled number 9.

Handwritten text "כ"א" and "כ"ב" below the circled number.

Handwritten circled number 4 at the bottom left corner.

ג) מועדי ד' אשר תקראו אתם מקראי קדש, אלה הם מועדי ששת ימי
 תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון וגוי' (כ"ג, ב'). והביא רש"י
 מהספרא, מה ענין שבת אצל המועדות וכו'. ונראה, דהנה מבואר בגמ'
 פסחים (ק"ז): דבראש חודש ויום טוב מברכים מקדש ישראל והזמנים,
 או מקדש ישראל וראשי חדשים, דישראל הוא דמקדשי להו. משא"כ
 בשבת, שאין אומרים מקדש ישראל והשבת, דקדושת השבת קביעא
 וקיימא מששת ימי בראשית. אכן נראה לומר שע"י אמירת הקדוש
בשבת, כלל ישראל לא רק מזכירה ומצהירה שיש קדושה ליום השבת,
אלא שעל ידי הקידוש אנחנו גם מקדשים את יום השבת. ומבחינה זו
 אף השבת מכלל המועדים היא, שכמו שאנחנו מקדשים את המועדים,
 כמו כן אנחנו מקדשים את יום השבת. ומן ההכרח לומר כן, שהרי
 להרבה פוסקים יש מצוה להוסיף תוספת שבת, ואם נאמר שכל כולה
 של קדושת השבת קביעא וקיימא, ואין בידינו לקדשה כלל, היאך שייך
 שנקדש את התוספת. אלא ודאי צ"ל שרק מכח זה שיש אף בחינה של
קדושת המועדים אף בשבת, וזהו מה שמאפשר לנו לקדש את זמן
התוספת.

10
 כ"ג כ"ז
 כ"ג

6

6

10
 ע"כ א"כ

ו:שם יתברך ביותר, שחייב זה האדם במצוה
 מן השם יתברך בחיוב, וגזור אותו עליו.⁷⁹
 ואשר הוא עושה גזירתו שהוא יתעלה רוצה
 על כל פנים, יותר קרוב ממי שאינו מצווה
 ועושה, שכיון שאינו מצווה, מוכח שאין כל
 כך חפץ⁸⁰ בזה, שהמלך כאשר הוא חפץ מאד
 בדבר הוא גזור לעשותו, ואם הוא אינו חפץ
 כל כך, אינו⁸¹ גזור.⁸²
 וכן זה שגזר לתת לעני המתנות מפני שחייב
 האדם בהם, ועל כל פנים חפץ⁸³ בזה, הרי
 נתינתו לעני נתינה להשם יתברך, וזהו כאילו
 הקריב קרבן, שהוא הנתינה לו. ולפיכך מי
 שנותן המתנות בחיוב לעני, הרי כאילו נתן
 קרבן לה'. וזה שנאמר "מלוה ה' חונן דל",
 כן הנותן לו דרך חנינה, ואין בו חיוב, הוא
 הלואה לה', ואין זה נתינה לו. והנותן לעני
 בחיוב וההכרחי, נותן לו לגמרי אל ה'. כלל
 הדבר, מאחר שהשם יתברך חייב אותו לתת
 המתנות אלו לעני,⁸⁴ הרי רצון השם יתברך
 לגמרי, ולפיכך כאילו הקריב קרבן לו
 יתברך.⁸⁴

6

6

12

כ"ז שכל הנותן לקט שכחה ופאה כו'.
 הטעם ידוע, כי הקרבת הקרבן הוא שנותן
 ממונו לה',⁷⁵ וכן הנותן לקט שכחה ופאה
 לעניים נותן ממון שלו לעניים, שזהו כמו
 קרבן לה', שגם מתנת העניים — לה' נחשב,
 שהרי כתיב (משלי י"ז) "מלוה ה' חונן דל"⁷⁶,
 ולפיכך כאילו בונה בית המקדש והקריב עליו
 קרבן. ולא דמי לצדקה, אף על גב שהתורה
 חייבה האדם לתת צדקה (דברים טו, י"ב), סוף
 סוף נותן אותה דרך חנינה, שיש לו לרחם על
 העני. אבל המתנות שחייב והטיל הכתוב,
 גזירתו עליו לתת מאחר שהטיל עליו⁷⁸, אין
 ספק שהמצוה הוא יותר גדול במעלה. שכל
 אשר האדם מצווה יתן — זהו יותר מעלה,
 כמו שאמרו חכמים (קדושין ל"ב) גדול המצווה
 ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. והטעם, כי
 המצווה ממלא רצון השם יתברך.
 למה הדבר דומה, שני בני אדם, האחד בונה
 למלך בית, והשני נטע לו גינה. אינו ספק,
 אותו שבונה לו בית, מפני שבנה לו דבר
 שצריך ומחוייב להיות לו, יותר קרוב לו, ויותר
 עושה לו רצון מן אותו שנטע לו גינה, שאין
 צריך לו רק לטויל. וכן זה שמחוייב בדבר
 מפני שהשם יתברך חייבו, המצוה היא רצון

1

6

4

6

... והואיל ובמצות
 מתנות השדה אין כאן נתינה לעני מסויים [אלא שהבעה"ב משאיר פאה לעניים באופן כללי], לכך
 אין נתינה זו בגדר של "רחמים", שהרי אף אינו יודע למי נתן, ולכן בזה שונה נתינת לקט ופאה
 מנתנת צדקה לעני, שבעוד נתינת צדקה היא "דרך חנינה שיש לו לרחם על העני", הרי נתינת פאה
 היא "גזירתו עליו מאחר שהטיל עליו".

5

בן (ב) מקראי קדש. מערעי קדש כ"ס חונקלס וי"ע, הרמזין הבין כוונתם שהוא מלפני אשר
 יקרא אחכם באהרית הימים לשון מאורע, והמכוון בו בכל יום שאירעו הימים
 האלה חשבו אותה קדש, ושפיר השיב עליו רמ"ו דאם כן מה מלמדנו והכבוד עלמו קבע כל אחד
 במועדו; ונראה לי בכוונת המחברים שהוא מלשון עקרה אשר הולדתו הכנה והזמנה גם לרצו
 מיוחד וקבוע, והקדשם לכם ערים דתרגומו ותזמיתו, וכן פירש"י לשון הכנה והזמנה כמו הקדש
 ה' לפני הבין והזמין, וכן הקדש קראו (לפני ה'), תרגומו ערא תזמיתו, ופירוש מקרא קדש
 הכנה והזמנה אל הקדש, ר"ל שיכין האדם את לבו אל קדושת ימים אלה ויעשה ליוזר ורוחם בנפשו
 תשובו הולדתו, ויתן דעתו ומחשבתו אל הסיבות אשר עליהן הטעמו והטעמו הימים הקדושים האלה,
 וקרוז לזה אמרו במדרש"י מקראי קדש זמנין אינון להווא אתר דאקרי קדש לחתערה דיי גנין
 דיתקדשו כלבו, ואמרו במדרש"י (בשלח ד' מ"א), מקראי קדש כלומר זמנין כמה דזמנין אושפיזא
 לביתי, וע"ד וקראת לבנת עוגי, דזמנין ליה כמה דזמנין אושפיזא בפתורא מתקנא בביהא מתקנא
 כדקא יאות בניכלא ובנישתא יתיר על שאר יומין וכו', מאן דזמנין אושפיזא, ביה צעי לאשתדלח
 ולא באשרא וכו', ובצנה צולי דשמיא ובקדושה דיומא צעו לאשתערא ולא צמלה אחרא, והנה
 רבותינו בפרשי (פינחס פסקא קנ"ז), אמרו מקרא קדש ארעו צמאלל צמשתה ובכסות נקיה,
 ארעו פי' צ"ר לשון סינון יסייטוהו, וצ"א פי' לשון הזמנה, ויפה פירשו, כי צמלת אין שנוי
 (המאכל והמלבוש עיקר המבדל בנשמות ובמועדים, כמאמרם ז"ל לא נתנו שבתות וי"ט לישראל אלא
 לעסוק בהם בתורה ובמלות, אבל הם סימנים ואותות לעינינו להזמין ולהכין צם את נפשותינו אל
 קדושת הימים, כי זה כלל גדול בתורתנו שהאדם נפעל כפי פעולותיו (כמ"ס הרא"ה צמורה ט"ז
 ז"ס), ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם אם עובד ואם רע ואפי' רשע גמור
 טלצצו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה דוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה
 וצמורה ובמלות ואפילו שלא לשם שמים, מיד יעס אל הטוב ומתוך שלא לשמה צא לשמה, ובכח
 מעשיו ימית יס"ד, כי אצרי הפעולות נמשכים לצמורה, וכן להיפך לדיק גמור ולצבו יסר ותמים
 מסף צמורה ובמלות, אם יעסוק תמיד בדברים של דומי, עד"ו שהכריחו הנוהג ומיטבו צמורת
 רעה, צמרת אם כל עסקו תמיד כל היום בצרות אומנות יסוד לזמן מן הזמנים מלדקה לצד להיות
 רשע גמור, כי יודע הדבר ואמת כי כל אדם נפעל כפי פעולותיו, לכן אמרו רבותינו לזה הקצ"ה
 ולצבות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה, כדי להשתים כל מחשבותינו ולהיות צמם כל עסקינו,
 ומתוך הפעולות הטובות חנחנו נפעלים להיות טובים חוכים לחיי עד, ככה הוא צמתיי המלבושים
 והמאכלים צמורת ובמועדים, מפעולה זאת תתעוררה המחשבות הטובות בצל להטיר ולהתלבן
 בנפש אל קדושת היום להדלילו משהאר הימים צמרון ועלה, להפנות מכל מחשבות הזמן ולתת בו
 עובד לנפשותינו בדרכי ה', והו עיקר הקדושה, ולכן היה מנהג ישראל ללכת צמם אל הנוצאים
 ולצמוע דבר ה'. ורש"י צ"ב (צ"א י"ב ט"ז), כתב צמם המכילתא מקרא קדש קרא אותו קדש
 לאכילה שתיים וכסות, צמרת אין לשון זה מכוון עם לשון המכילתא שלפנינו שם, ע"ש. והרב
 צל"ל הרבה לתמוה ע"ד רש"י צ"ב, ע"ש. והרמזין כתב כאן ורז"ל אמרו ארעם צמאלל צמשתה
 בכסות נקיי כלומר שלא יהא עוקם אלך כחוק שאר הימים, אבל תעשה להם מקרא של קודש
 לשנות צמאלל ובמלבוש מחול לקודש, ע"כ. ולא הטעים לנו הרב ז"ל צ"ב את דברי רבותינו דרכו
 וצמאר העוקמות. אמנם צמ"כ כאן הגרסא, מקרא קדש קדשו, צמרת אהה מקדשו צמאלל צמשתה
 ובכסות נקיים, וכן הגי' הגר"א צמילתא ל"י צ"ב; כוונתם צ"ב לדעתו, שלא תהיה הכוונה צמאלל
 ובצמשתה להגהה לצד עד שיצטרך מן המזון והמשתה לכוונת הערב לצד, וללבוש צמדים נאים רק
 להחבד, אבל יכוון להרטיב צמם את הנפש להצריח את גופו והמשך מליאותו אל השלמות, כדי
 שיצארו כלי כמות נפשו צמם אצרי הגוף שלמים, ותהיה היכולת בנפשו להשתעק מצלי מוע
 צמשתה המדות השכליות המצויים אל עבודת הקדש, וכן בגדלים הנאים רק להרטיב נפשו שתהיה
 צמירה וזה לקבל חכמת התורה, כי הנפש תלחה ותעבור המשתה בהתמדת ענין הדברים הכעורים,
 כמו שילאה הגוף צמשתו המלאכות הכבדות עד שיתנו וינפש ואז ישוב לזמנו השוה, כן לריכה
 הנפש גם כן להשתעק צמורתו המלאכות הכבדות עד שיתנו וינפש וזמנו השוה, כמ"ס הרמז"ס
 צמתיי למונה פרקיו, וסיים שם שזאת המדרגה היא מדרגה עליונה מאד ומעולה, לא ישיגוה

(13)
 כ"ת
 וי"ת

(6)